

**Sermones: Petri Hieremie Panormitani ex Sicilia: F.
co[n]uent[us] ordinis Predicatoru[m] bononiensiu[m]:
tam preclari q[uam] omnigene eruditio[n]is refertissimi.
omnibusq[ue] euangelica documenta ...**

Petrus <de Hieremia>

[Augsburg], 1514

VD16 P 1883

Utru[m] nos [ser]uare de[be]m[us] p[re]cepta legalia. ser. vj.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70359)

De decem preceptis

tutes quibz repletus erat. Joā. j. Plenus gratie et veritatis. ¶ Undecimū consiliū est de vitanda sollicitudine spaliū. Mat. vj. Nolite sol. esse. ut. qd mā. aut qd bibe. zc. Item nolite cogitare de crastino. Nota q triplex est sollicitudo: vna est laudabilis / z est prudentia spaliū. j. Cor. vij. Qui sine yroze est sollicit? est: que sūt dei z quomō placeat deo. Rom. xij. Qui pest in sollicitudine. Scda est tollerabil? ad corpus. Luc. x. Martha martha sollicita es zc. Tertia est vituperabilis: z supflua thesaurizando quo ad auaritiāz. Eccl. ij. Peccatori dedit de? afflictionē z curā supflua: vt addat z cōgreget: z hec ē vanitas z cassa sollicitudo mentis. Prima p̄cipitur Scda p̄mittit. Tertia p̄hibet. Hoc etiāz p̄siluz christus impleuit: qz nihil terrenū q̄rebat. Mat. vij. Vulpes foueas hñt zc. ¶ Duodecimū p̄silium est de rectitudine intentionis z simplicitate finis. Mat. v. Attendite ne iustitiā vram faciāt coram ho. vt vi. ab eis. Itē nesciat sinistra tua zc. Nota q̄ra illos qui faciūt pingl arma in paramētis ecclīasticis vel ornamentis zc. Canunt em̄ tuba ante se: h est p̄ceptū q̄ glia mūdana principalit nō querat: tāq̄ finis al' est consiliū: hoc p̄siluz ch̄s impleuit Joā. iij. Deus cibus est: vt faciā voluntatē eius qui misit me.

¶ **Utrum nos seruare debem?**
precepta legalia. Ser. vi.

Sic currite vt

zc. Vno supra smonibz p̄oibz mis duobz quomō christus seruauit legalia veteris legis. Nunc videndū est: vtrū nos eadem seruare debeam. Et videt prima facie q̄ sic. Om̄s em̄ christi actio nostra est instructio. Exempluz em̄ dedit vobis zc. Sed ch̄s illa seruauit. Un̄ ait. Mat. v. Non veni soluere legē sed ad implere: ergo z nos zc. Preterea etiā ipsi apli legalia seruauerūt post christi ascensio nē sicut patz de p̄ncipibz aploz Petro et Paulo. de Petro: patz Gal. ij. de Paulo etiā Actuū. xvj. q̄ Paul? existens iude? z iustus circumcidit Lūm. In p̄trariuz est

veritas. Nam apli zgregato concilio hie rosolymsis super circūcisionis obseruatiōne z legalibz. de quibz quidā ex iudeis cōuersi ad fides christi: dogmatizabāt opoztere circumcidi: z seruare legem Moysi: de terminauerūt cōtrariū. Unde z muerunt antiochiam Paulum / z barnabā / iudam z silam scribētes in hęc yba. Siluz est spl r̄tū sancto: z nobis nihil vltz imponere vobis oneris q̄ hec necessaria: vt absteratis vos ab imolatis simulachroz / z sanguine z iuffocato. z fornicatiōe z ea que vobis fieri nō vultis alij non feceritis zc. Actu. xv. Item Ap̄ostolus. Gal. v. Ecce ego Paulus dico vobis: quonā si circumdamini christus nihil p̄derit vobis. Hec etiā patet in visione z reuelatione facta Petro. Actuū. x. vbi dicitū est sibi. Quod deus purificauit: tu ne cōe dixeris. Item Rom. xij. Scio z confido in dño. Scit: qz nihil cōe per ip̄uz nisi ei qui existimat quid cōmune esset: illi cōmune est. Itē dicit minus hoc innuit cum dixit. Jo. iij. Venit hora in q̄ neqz in monte hoc: neqz hie rosolymsis adorabit: patre zc. Multa etiā alie auctoritates ad h adduci possent: q̄ gratia breuitat? omitto. Ut ergo ista materia clarius elucescat. norandū q̄ legalia veteris legis supueniente lege euāgelica: cessare debuerūt quadruplici rōne: que ex veteri z nouo testamēto colligunt.

Prima est: qz erāt inefficacia ad hominis iustificationem.

Scda est: qz erant ymbatica ad veritatis manifestationē.

Tertia est: qz sunt reuocata per nouam dispositionem.

Quarta est: quia sunt terminata p̄ adimplerionem.

Alia ratio: qz erāt impossibilia siue insufficientia ad eternā saluationē. de hęc rōne. v. vide infra sermone primo p̄t. sed hec p̄de reducti ad primā. ¶ Prima ergo ratio zc. Sacrificia em̄ veteris legis siue holocausta / siue pacifica / siue alte certimonie: nō conferebāt gratiā gratum factentem: z plequēter nec iustificabant mōdando a pctis. Rom. ij. Iustificati grat? per gratiā ipsius. nec vitam eternā conferebant: nō em̄ p̄ legem erat gratia / sed p̄ fidem vnus mediatoris. Iesu christi. Et

hoc pbatur auctoritate veteris et noui te-
 stamenti. Sed anteq̄ has rōnes videam⁹
 possit aliquis querere: quō tunc fides: qm̄
 christi? nondum uenerat: et effectus nō est
 prior causa sua: Ideo p̄ repositione notan-
 dum: q̄ fm̄ illud tempus nullus saluaba-
 tur: nisi p̄ christū. Act. iij. Nec em̄ aliud
 nomen sub celo datū est hoibus: in q̄ oportet
 nos saluos fieri. Ita autē salus pot̄
 dupliciter hoibus applicari. Uno mō p̄ fi-
 dem: et sic p̄ christū saluabant patres yere-
 ris testamenti. s. p̄ fidem christi uenturi: alii
 quid em̄ anteq̄ sit in effectu bene mouer:
 fm̄ actum ante: sicut finis mouet agentē.
 credere p̄o est actus anime. Alio mō appli-
 catur salus p̄ sacramēta hoibus adhibita
 que sunt nostre sanctificationis instrumēta
 separata: tamē sicut em̄ edificationis ma-
 terialis: artifer est causa efficiens p̄ncipa-
 lis: manus uero eius instrumētalis cōiun-
 cta: securus uero separata. sic in sanctificatiōe
 p̄ gratiā uitas est causa efficiens p̄ncipi-
 palis: humanitas ch̄i sicut instrumentū
 coniuuctū. Sacramēto uero noue legis:
 sicut instrumēta separata: recipiētia ad h̄
 uirtutē a deo: m̄ edifiāre d̄nitate ch̄i: sic
 securus agit in edificationē: p̄ mōtionē ar-
 tificis mediante manu: q̄ est instrumētū
 coniuuctū: talis autē uirt⁹ dei seu actio nō
 fuit in factis ueteris legis: que nō poterāt
 habere uirtutē tale ab hūanitate ch̄i su-
 turā: quia causa effectiua nō est posterior
 suo effectu. Et ideo d̄r ap̄ls. Ro. viij. Nā
 qd̄ impossibile erat legi in q̄ infirmabat p̄
 carnē: deus filiū suū m̄tēs in similitudinē
 carnis pecc̄i. de pecc̄o d̄nauit pecc̄m̄ in car-
 ne: ut iustificatio legis impleret in nob̄ et.
 predicta ponit Aico. de lra. sup̄ eplam.
 Ro. iij. Ad idē uide p̄ eundē Nicolāū in
 penio sup̄ eplā ad Heb. ij. ca. i. Eiusdem
 eplē. Uideam⁹ q̄ nūc auctoritate et p̄mo
 ueteris testamenti: ut p̄fundant indei. P̄: u
 mo em̄ d̄. Gen. xij. In semine tuo b̄ndi-
 cent oēs gentes. Nota in semine tuo. i. in
 christo b̄ndicent. i. eternā b̄ntudinē p̄sequēt
 oēs gentes: nō ergo tantū iudei. Et hac ḡ
 auctoritate pbat q̄ b̄ndictio. i. gratie colla-
 tio que p̄ferenda erat gentib⁹: et totū mōdo
 erat conferenda p̄ semen Abrae. i. ch̄m nō
 s. p̄ legem nō em̄ dixit in lege: sed in semine
 tuo. aliq̄n sequet̄ triplex inuentiones.

¶ Primum q̄ p̄missio dei facta Abrae. de
 qua sup̄ fuisse irritata p̄ legem. nā si p̄ le-
 gem fuisse b̄ndictio dei collata: iam nō p̄
 semen Abrae: sed p̄ legem fuisse b̄ndictio.
 et sic sequeret q̄ lex frustrasset p̄missionem
 dei factā Abrae qd̄ est incōueniens. Unde
 Ap̄lus. Gal. iij. Lex ergo aduersus p̄missi-
 ōem dei ab̄it. Hanc rationē iam dictam po-
 nit ibi Ap̄lus. ¶ Secundū incōueniens sc̄q̄
 retur: qd̄ solus iudeis b̄ndictio. i. gratie
 collatio daret. nō autē gentib⁹: q̄ lex solū
 iudeis data est. ps̄. Qui annunciant uerū
 bum suū Jacob iusti. et tu. sua israel non fe-
 cit taliter oīnationi. Si ergo p̄ legē da-
 ta fuisse b̄ndictio: sicut lex solus iudeis
 data est sic et b̄ndictio: et hoc est p̄ra aucto-
 ritatē allegaraz ubi dicit: q̄ in semine tuo
 b̄ndicent oēs gentes. ergo nō solū iu-
 dei. et concor. Esa. xliij. Ubi introduxit pa-
 trē loquentē ad filiū. di. Parum est: ut sis
 mihi seru⁹ ad suscitandas trib⁹ Jacob et
 feces israel cōuertendas. dedi te in lucem
 gentiū: ut sis salus mea: usq̄ ad extremū
 terre. Item. ps̄. Uiderūt oēs fines ter-
 re salutare dei nostri. Item alibi oēs gē-
 tes quascūq̄ fecisti: uenient et adorabunt
 coram te d̄ne: et gloriabūt nomē tuum: et
 concor. Esa. ij. Ecce dies ueniunt d̄r d̄s
 Et infra. erit mons domus domini uertē
 ce montium et eleuabitur sup̄ colles: et flu-
 ent ad eum oēs gentes. ¶ Tertiu incō-
 ueniens sequeret: q̄ si per legē gratia da-
 ta fuisse: frustra christus mortu⁹ fuisse.
 iuxta illud Apostoli. Gal. ij. Si em̄ per le-
 gem iustitia: ergo christus gratis mortu⁹
 est. Nota gratis id est frustra et sine causa.
 Pater ergo: q̄ non per legem data est gra-
 tia iustificans: sed per fidem christi. Ideo
 Genes. xij. Dixit deus Abrahe in te bene-
 dicent oēs gentes. Nota in te. i. in imi-
 tatione fidei tue. Item Gen. xv. Credidit
 Abraam deo et reputat⁹ est illi ad iustitiam.
 Nota credidit. Fuit ergo iustificatus
 Abraam per fidem anteq̄ reciperete
 circūcisionem: per quod pbatur etiam q̄
 nō per legem esset iustificatio: sed per fidē
 dei Jesu christi. Unde Abacuc. ij. Ius-
 tus autē in fide sua uiuet: et concor. Apo-
 stolus. Rom. iij. ¶ Secūda auctoritas
 ad idē. Leuit. iij. et. v. ubi dicitur. in ob-
 latione hostiarū p̄ peccato or̄bit: p̄ eo: itē

De decem preceptis

offerente sacerdos: et dimitteretur ei: ex quo
innuit: qd peccm nō dimittebat ex vi sacrifi
ciorū: sed ex fide et deuotōe offerentū. Hāc
rōnes ponit L. bo. j. ij. q. ciij. ar. ij. ¶ Ter
tia auctoritas ad idem. ps. l. Postq̄ enim
Dauid peccauit uersus ad penitentiam
dicit. Qm̄ si uoluisses sacrificiū dedissem:
utiq̄s holo. non delec. sacrificiū deo spiritū
cōtribulat? cor cōtri. et humili. de? nō despi
cies. Nota holocaustis nō delec. Si em̄ p
holocausta fuisset gr̄a collata: et sequens
iustificatio facta nō utiq̄s dixisset Dauid
Holocaustis nō delectaberis. Item. ps.
lxxxij. Sacrificiū et oblatiōne noluisti/au
res aut̄ perfecisti mihi, holocaustus et pro
peccato nō postulasti: tūc dixi ecce uēio. Et
sunt uerba filij ad patrem. Nota. tūc dixi
id est deliberaui. Ecce uenio. i. uenio mihi
humanitatē. q̄si dicat: ex q̄ homines pec
catores non expiant a peccatis p̄ sacrificia
et holocausta: necesse est ut ego christus uel
nam p̄ gratia iustificatiōis conferenda. et
cōcordat Jo. j. Lex p̄ Moysen data est.
gratia et ueritas per Iesum christum facta
est. Ad idem. ps. lxxx. Audi populū meus:
et lo. isrl̄ et rest. tibi dñs deus tu? ego sum:
nō in sacrificijs tuis arguā te. Glo. lbi. si nō
offers sacrificia carnalia nō offendat. ho
locausta aut̄ tua: nō uitulos sed tua: id est
q̄ in te ipso sūt. i. spiritū? tribulat? in spe
ctu meo sūt semp. dico nō arguam: q̄ nō ac
cipiam de domo tua uitulos. i. non habeo
gratos uitulos. necq̄ de gregibz tuis hircos
et c. utiq̄s. sanguinez hircorum potabo.
¶ Ostendēs ergo de? q̄ sacrificia nō sibi pla
cebāt. ita qd p̄ ea gratia offerret: uult mo
do ostendere quid sibi placeret: ideo subdit.
Immola deo sacrificium laudis et redde
altissimo uota tua: et inuoca me in die tri
bulationis. erua me et honorificabis me.
Nota immola deo sacrificiū laudis: id est
lauda deum ita qd laus tua sit ei sacrifi
cium: scz immolando teipsum fm̄ libidinē:
luxuriā: superbiam: auaritiā: Pater q̄
q̄ per legalia nō iustificabatur quis a pec
catis. ¶ Quarta auctoritas Ezechiel. xx.
ubi dicit deus. Dedi eis precepta non bo
na et iudicia i quibz nō uiuēt: quare autēz
dicant precepta si bona. uide infra ad ide.
Estate. j. Holocausta arietuz: adipem pin
guum et sanguinem uituloz et hircorum
et agnorū nolui. Ad idem Dicitur. vi. ubi
dicit. Quid dignū asseram dño: curabo
genua deo excelso: nūquid offeram holo
caustomata et uitulos anniculos: nūquid
placari potest deus in milibz arietum aut
multis milibz hircorum pinguium. Nun
quid primogenitū dabo meum pro sceles
re meo: fructum uentris mei pro peccato
anime mee. Indicabo tibi homo qd sit bo
nuz: et quid dñs querat a te. utiq̄s facere iu
diciū: et diligere misericordiā et sollicitus
ambulare cū deo tuo: et sic patet multe au
ctoritates veter. testamēti. Dodo uenia
mus ad auctoritates noui testamēti. Et
primo apostolus expresse dicit h̄ preteritū
Heb. x. Impossibile est inquit sanguine
hircorum et tauroz auferri peccata. Et
Gal. ij. Qm̄ autēz in lege nemo iustificat̄
apud deum manifestū est: q̄ iustus ex fide
de uiuit. Itē ibidem. Si data esset lex que
posset iustificare: Christus? gratia mortu?
est. Item Ro. ij. Arbitramur em̄ iustitia
cari hominē per fidem sine operibz legis:
Patet ergo qd legalia erant inefficacia ad
iustificatiōe. Propter hoc ergo christus
ueniēs tulit legem euangelicā per quā in
fundit gratia iustificatiōis a peccatis. Nō
sacramenta noue legis a christo instituta
habēt efficaciam cōferendū gratiā instrumē
ta liter ex ipso opere operato: qd non pote
rant legalia. Et hanc primā rationē assi
gnat ap̄tus. Heb. vii. di. Reprobatio qdē
fit p̄cedentis mādati. p̄pter infirmitatem
eius et inutilitatem: nihil em̄ ad perfectum
adduxit lex. Diceret aliquis. Si legalia nō
iustificabāt: nec gratia conferabāt? Ad
quid ergo fuerāt instituta? Rñ. ad multa.
Primo loquendo de mortalibus: ad hoc qd
peccā cognoscerent: que prius nō cognosce
bant: offuscato lumine ratiōis naturalis
per cōcupiscentiā: ut dixi supra. sermōe. ii.
pre. j. Item p̄ceptiebāt bene uiuere. Itē
loquendo de p̄ceptis iudicialibz puni
bant transgressores: ut patet L. ro. xx. Et
sequentibz capitulis. Unde Gal. ij. Lex
propter transgressores posita est. Et ex hoc
lex erat magna occasio peccādi. Cum em̄
p̄cepteret bene uiuere et non cōferret gr̄a
tiam adiutricem: erat occasio peccatorū:
eo qd semp homo fitur in uentus sem
per cupimusq̄ negata: et ideo multi erant

transgressores legis. Et hoc pmissit deus
 ut hoies nō supbrent: de ppua virtute: s;
 humilitatē se nō posse seruare iustitiam
 sine adiutorio diuino. ppter h̄ dicit Ezech.
 xi. Dedit eis pcepta nō bona z iudicia in
 quib; nō uiuēt. Itē Ro. vii. Occasione at
 accepta pētī p mādātū operatū est in me
 oēm cupiscentiā: z infra z inuentū est mi
 hi mandatū quod erat ad vitā. hoc esse ad
 morē. Itē loquēdo de cerimonialib; fue
 runt instituta multiplici de causa. Primo
 ad cultū diuini exercendū. Secdo ad fugi
 endā idolatriā: ad quā iudei erāt valde p
 nix: h̄ vult Hiero. sup Dar. z h̄ i decre
 tis. xxi. q. j. Considera. Tñ ne illa sacrifi
 cia idolis offerent: pcepit de⁹ vt sibi offe
 rent. Pa sititudine de aliquo q̄ est p̄nus
 ad cantandū aliqd̄ vanū: cui prudens hō
 inueneret: vt canter aliquā laudē ch̄i v̄
 virginis. Tertio qz cerimonialia q̄ veterē
 legis erant p̄fatiōes fidei: vt p̄z d̄ cir
 cūcisiōe q̄ fuit data in signū fidei Ab̄rae
 vt patet Ro. iij. Figurabat statū noue le
 gis: vt infra dicit. Itē quarto tollebant
 z purgabāt maculas irregularitat; p̄tas
 et statuto veteris legis. Tñ dicit Ap̄osto
 lus Heb. ix. q̄ sanguis hircorū z tauroz
 z sanguis vitule asperit; inq̄natos sanctifi
 car ad emundationē carnis: nō dicit anie
 sed carnis. Et ideo etiā cerimonie veterē
 legis vocant ab Ap̄to ibidem: iustitie car
 nis. Iustitijs inquit carnis vsq; ad temp⁹
 correptionis ipsorū. Et sic d̄z intelligi dicitū
 Hiero. q̄ h̄ i decretis. xi. q. ij. gloria. vbi
 dicit: q̄ sanguis pecudū erat remissio pecc
 atorū. i. figura remissiois peccōz. sic ibidē
 Hiero. subdit d̄. Quāquā hec oia p̄fesse
 rint in figura zc. p̄z p̄ma ratio. Sed in
 fine ist⁹ p̄me ratiois mouet dubiū: qz v̄
 det q̄ lex moysayca iustificaret: salte quātū
 ad moralia. Dar. xij. Si vis ad vitā in
 gredi: serua mādātū. Et loquit de mādā
 tis decalogi. Rōdeo s̄m Tho. in. iij. sentē.
 dist. l. art. iij. Obseruātia mādatorū ad vi
 tā ad vitā eternā requirebat: qz sine
 ea ad vitā eternā intrare nō pōt: q̄ tem
 pus habet operandi: non tamē obseruan
 tia mādatorū ad vitā eternā cōsequen
 dam sufficiebat: nisi modus charitatis ad
 iungeret: quā lex nullo modo causare pō
 terat. Et ideo non p̄fecte iustificabat h̄

Tho. Item contra Leuit. xvij. Custodi
 te leges meas atq; iudicia: q̄ faciens hō vi
 uet in eis. Sed Rñ. Loquit d̄ vitā corpo
 rali quā perdere d̄bebat per iudiciū legi
 sicut patet ibidē. Itē contra de circūcisiōe
 per quā conferebat gratia iustificas: z tol
 lebat originale. Sed Rñ. Circūcisiō non
 erat introducta nec instituta p̄ legem mo
 sayca: sed ante: qz fuit data Ab̄rae. Gen.
 xviij. Tñ Ioan. vii. Moyses dedit vobis
 Circūcisiōē non qz ex Moysē est: sed ex
 patribus: vel dicit qd̄ circūcisiō iustificabat
 non p̄ se: sed per fidē ch̄isti. Secda rō est
 quā erat ymbriatica. Nam legalia erant
 ymbra: siue figura eoz que p̄tinent i vno
 testamēto: sic agnus paschalis: de q̄ Ero.
 xij. figurabat ch̄istū occidendū. Tñ Io.
 Allegauit h̄ d̄. Os non cōminuet: ex co
 Joā. xij. Itē circūcisiō figurabat bap̄tisi
 mum. Col. ij. Circūcisi estis circūcisiōe
 nō manufacta: sed in circūcisiōe ch̄isti
 cōsepulti ei in bap̄tismo. Itē sabbatum fi
 gurabat requiē ch̄isti in sepulchro q̄ntūz
 ad diei detēminationē: s̄m quā p̄ceptūz
 de sabbato erat cerimoniale: p̄ter hoc dicit
 ap̄l. j. Col. x. q̄ oia in figura p̄tingebant
 illis: hoc autē p̄batur auctoritatib; veterē
 testamēti. Na in signum hui⁹ q̄ ea q̄ erāt
 in veteri testamēto: erant velata z obscū
 ra reuelāda p̄ veritatē noui testamēti. dz
 Ero. xxiiij. q̄ Moyses velabat faciē suā
 qñ loquebat filijs israel: velamen autem
 istud fuit sublatum p̄ ch̄istū: per quē veri
 tas z gratia data z facta est. Ioan. j. Lex
 per Moysē data est: gratia z veritas per
 Iesum ch̄istū facta est. Sed velamē istd̄
 adhuc manet in cordibus iudeoz: z mane
 bit vsq; ad finem mundi vsq; quo. s. veni
 et Helias qui docebit iudeos: tunc existi
 tes legem Moysi intelligendā esse spiri
 tualiter: quā nunc carnaliter intēligunt:
 p̄ter ergo hanc obscūritatē iudeoz d̄r. p̄s;
 d̄b̄curent oculi eoz ne videant z dozi
 sum eoz semp incurua. z Ap̄l. ij. Col. iij
 Sicut Moyses ponebat velamen sup fa
 ciem suam: vt nō intenderent filij israel in
 faciem eius q̄ euacuaf: sed obtuli sunt sen
 sus eoz vsq; in hodiernū diem idipsuz ve
 lamē in lectione veterē testamēti manet
 nō reuelatū: qm̄ in ch̄isto euacuaf: sed vs
 qz in hodiernū diem cum legit Moyses

De decem preceptis

velamē est positū sup' cor eorum: fuit ergo
lex veteris ymbiatrica & figuratiua lucis et
veritatis noui testamenti reuelati p' christū.
In Heb. x. Umbra habens lex futurorū
bonorū nō ipsam imaginē rerū glo. l. veri-
tate hoc etiam nota. Ezech. j. Ubi dicit q'
erat rota in medio rote quod exponit Gre.
l. noui testamentū in veteri in cui' signū
chriso mortuo in cruce velū templi qd erat
an' sancta scōp' scissus est. Dar. xxvij. Et
idē sic ymbria cessat aduenire luce: sic & le-
galia cessauerūt adueniente chriso q' est lux
vera: p'z scōda ratio. & hāc rōnem assignat
ap'ls dī. Nemo vos iudicet in cibo aut i po-
tū aut in pre dicit festi/aut neomentie/aut
sabbatorū q' sūt ymbria futurorū: corp' autē
christi. Col. ij. Sed q' lex antiq' fuerit: fi-
guratiua & ymbiatrica: p'bat multiplici et
rōne. Prima videlicet q' antiquit' p'mitte-
bat lex in premiū seruitū dei bona t'palia:
iuxta illd q' h' Deu. xxvij. & xxvij. & Esa.
j. Si volueritis & audieritis bona terre co-
medetis. tunc arguit sic. nō d'z meritū esse
excellētē & nobilius p'mio: sed vit' pro-
cui' mercede p'mittebant bona t'rena erat
excellētior q'buscūq' bonis t'paliū: q' nō
debut in premiū frutis. premiū bonorū
t'paliū p'mitti. Preterea vita hominis est no-
bilis bonū t'pale: q' cetera t'empalia. Si
autē in lege veri p'ceptebat: vt vita deberet
perdi potius q' lex nō obseruari. oportz di-
cere q' aliqd' premiū esset. p'missum in reco-
pensationē mortis q' bona t'palia: que du-
rant t'm in vita ista. Illud autē premiū nō
pōt esse aliqd' nisi vita eterna. que t'm exp'sse
p'missa non erat in lege Moysi. oportet q'
dicere q' figuratiue p'mittebat sub repro-
missione bonorū t'paliū. & sic p'z q' lex antiq'
erat figura & ymbiatrica. Preterea & ter-
tio nō pōt esse reprobmissio & p'entiū bono-
rum illud q' est cōmune malis & bonis: s'z
bona t'palia fuerūt & sunt cōis malis & bo-
nis: vt p'z p' experientia. nam & antiquit'
quēcūq' bona t'palia p'mittebant iudeis i
p'miū legalis obfuantie fuerūt eq'it. quā
imo largi' collata paganis q' iudeis: vt
p'z de d'no & multiplicatiōe rez t'pal' uz:
longitudine vite: scientia et ceterz h'mōi:
& multiplicatiōe seminis reprobmissa. A-
br. c. Gen. xxij. q' multo plus fuit multi-
plicatū in paganis. Et sic etiā hodie vide-

mus bona t'palia et diuina puidētia cō-
cedi electis & malis: p'pter qd d'z Eccl. x.
Inuēta eque eueniūt iusto & ipso bono
& malo/mūdo & imūdo: imolanti vici-
mas & sacrificia p'terenti. Oportet q' vice
re qd aliud premiū sub ymbria & figura q'
dam p'mittebat iplis iudeis p' obseruātia
legis: quod aliqd' excogitari nō pōt: nisi vi-
ta eterna: quā chris' clare manifestauit.
Et ideo patet qd illa lex erat ymbiatrica:
sic p' terram p'missiois lacte & melle manā-
tem figuratiue intelligebat terra viuētū
id est vita eterna. alioquin fertilit' terra
erat egyptus quā illa. Sic p' hierusalēz ter-
restre intelligit sup'na hierusalē: q' est ma-
nōstra. Gal. ij. Sic p' sabbatū & alia ceri-
monialia. & hoc vult Aug. in li. iij. p' Fau-
stum: vt refert scōs Tho. j. ij. q. vlti. art.
vlti. Ubi dicit Aug. q' in illis t'paliū p'mis-
sis figure fuerūt futurorū spūalium: q' im-
plentur in nobis. Adde que notat in. iij.
senten. distin. xl. q. iij. ar. j. Tertia rōz
sunt remota p' nouam dispositionē: h'c rō
pōt esse dicit legalis. Da similitudinē de testa-
toze: qui cōdidit p' mū testamentū: p' p'p-
stea condit scōm: q' per scōm reuocat ip-
sum fm leges. xij. q. ij. c. vl. volumas. sic
& papa faciens secundā p'stitionē nouā:
reuocat primā: si de prima nō faciat men-
tione. de consti. c. j. lib. vi. Hodo ad p'p-
situm diuina sapientia cōdidit duplex tes-
tamentū. Primū fuit lex moysaica: cuius
testamenti notarius fuit Moyses testis
Aron & Maria: in qua lege p'mittit h'ere-
ditatē bonorū t'pal' iū populo suo fidelit': nō
autē eternā: q' nullibi legitur in lege mo-
ysaica p'missa vita eterna: sed prosperitas &
abundantia bonorū t'paliū: vt p'z Deut.
xxvij. Esa. j. Si voluerit & audierit bo-
na terre comedetis. non autē p'mittebat vi-
tam eternā. Ratio: q' vita eterna datur
ex amore. Lex autē illa erat lex timoris nō
amoris. Ro. viij. Nō em' accepistis spūm
seruitutis iterum in timore: sed accepistis
spūm adoprionis filiorū: in quo clamamus
abba pater. In cui' signū fuit data cū timo-
re: vt p'z Ero. xx. Et dicit sup' sermone. ij.
p'c. j. Postmodū hō fecit fm test' mentū
qd est lex noua euangelica: in q' p'mittit de-
us vitā eternā suantib' legē. Quid p'ima
chrisi p'dicatio incepit. Penitentiam agite

apto. em reg. celoz. **Matth. iij. 2. Dat.**
 Si vis ad vitam ingredi serua mandata:
 quare autem lex versus non promittebat nisi so-
 lum spalia: lex noua euangelica promittit
 eterna. **Donit Tho. in. ij. sen. di. xl. vbi sic**
dic. Dicendum qd fm Diony. in. ij. c. Cele-
stis hierarchie. lex noua media est inter ec-
clesia celestis et statu veteris legis: ideo est
na bona: qd in celesti ecclesia palam et copio-
se exhibent in lege noua manifeste promit-
tunt. in veteri autem lege non promittebant nisi
si sub quibusdam figuris. In Heb. x. dicit:
ymbrata habens lex futurorum bonorum etc. Et
hoc propter tres causas precise. Primo:
vt ex his qd cognoscebant assuescerent: etiam
maiora a deo sperare. Secundo vt non solum
cognitio: sed affectus a talibus ad eterna ma-
nu ducerent. Tertio qd bona eterna non sta-
tim poterant eis exhiberi: nondum soluto
peccato. In delatio promissorum inefficace face-
ret apud infirmos promissione. Tho. Per h
qd fecit fm testamentu reuocauit primu:
et qd testamentu sumit robur et efficaciam ex
more testatoris: voluit de humanis mo-
ri: vt testamentu istud confirmaret. Et hec
ratio probat veteri et nouo testamento. veteris
quidem testamenti auctoritas sumit ex Die
remia. xxx. vbi sic dicit. Ecce dies venient:
dic dñs. Et summano supra domu israel et
supra domu iuda testamentu nouu: non
fm testamentu: qd feci patribus eoz in die
qua apprehendi manu eoz: vt adducerem eos
de terra egypti: et infra. hoc erit pactu: qd fe-
ciam cu domo israel. Post dies illos dicit
dñs. Dabo legem meam in visceribus eoz et in
corde eoz: scribam eam: et ero eis in deus: et
ipsi erunt mihi in pplm. Hora fm testamen-
tu qd feci patribus eoz: qd. s. illud promittebat
solum terrena. nouu vero eterna: vt. s. dixi.
Quia in consecratione sanguinis dixit christus.
Hic est calix sanguinis noui et eterni testame-
ti etc. Et illud i. timothee: vt pote fuis datus
est. Ro. ix. Illud pro i. amore: vt. p. 3. Dat.
v. Et illud solum iudicis datum est. Illud autem
ei creature. **Mat. vi. Et illud a deo i. for-**
ma seu in specie ignis. Illud autem a deo in
forma humana: et in corde eoz scribatur eam.
Ro. v. Charitas dei diffusa est i cordibus
nostris: p spiritum qd datus est nob. Ad idem.
1. a. n. De sion erit lex: et verbum dñi: d
hierarchical: d qua loquitur ppheta hic in futu

ro: non quidem de lege Moysi: quia illa data
 fuerat. **Propter qd intelligitur de lege**
 euangelica: que data erat in sion: quia in re-
 plo Salomonis: quod erat situm in sion christus
 predicabar. **Item Eia. x. Attendite popu-**
le meus ad me: et tribus mea audite me:
quia lex a me erit et iudicium meum in lucez
populorum regesceat etc. Non potest ista aucto-
ritas intelligi nisi de lege noua euangelica
qua etiam expectabar **Dau. id dicit. Legez**
none mihi dñe via iusti. tuaz. Videam
mo auctoritates noui testamenti. **Appl. s.**
Heb. vij. Introducez. Hieremie pphiaz
subdit. Dicendo autem nouu veteraui prius
qd aut antiquat et senescit: ppe interitum
est. Quia autem ad testamentu confirmandu
requiritur mors testatoris: ideo voluit testa-
tor mori. **Dori autem non poterat in diuini**
tate. ideo assumpsit humanitatem: in qd mor-
riendo confirmauit testamentu nouu. **Unde**
Appl. s. Heb. ix. Nouu testamenti media
tor est. s. chris. vt morte intercedere in re-
demptione earum purificationum: qd erant sub
priori testamento repromissione accipiant:
q vocati sunt eterne hereditatis: vbi enim te-
stamentu est: necesse est vt mors intercedat
testatoris. Testamentu enim in mortuis con-
firmatu est. alioquin nondum valet dum vi-
uit qd testatur est. Ad idem habet etiam aucto-
ritates veteris testamenti. s. de irritate sa-
crificiorum veteris legis. **Dan. ix. Post qd ei**
ppha posuit tempus aduentus christi et mor-
tem ipsius dixit. Confirmabit autem multu
pactum hebdomada vna: et dimidio heb-
domadis deficiet hostia et sacrificiu etc. hic
extractus est illud. Cum venerit sanctus
sanctorum cessabit vinctio vestra. hoc autem
qd hic dicitur de hebdomada etc. intelligit
dum est fm **Magistrum historiaru schola-**
sticarum de tribus annis et dimidio: quibus
predicauit christus. et qd patribus promitte-
rat confirmauit. Nam tres anni et dimi-
dus huius hebdomadis nouissime preter-
erant quando baptizatus est dominus: et
in dimidio eiusdem hebdomadis: residuo
circa finem deficiet hostia et sacrificiu id est
veniente veritate cessabunt ymbræ: et in
templo erit abominatio desolationis. s. ab-
ominanda et desolata erunt sacrificia oino-
prie morte christi: et vsq ad finem mundi durabit
hec desolatio. **Et dicitur. dies multos sede**

De decem preceptis

bunt filij israel sine rege / r sine principe / r sine sacrificio / r sine altari / r sine ephor / et sine seraphin / r post hoc reuertent filij israel / r querent dñm deū suū / r Dauid rege suū / r Item Malach. j. Non est mihi voluntas in vobis / dicit dñs exercitū / r nō nō suscipiā de manu vestra / ab ortu em solis vsq ad occasus / magnū est nomē meū in gentib / dicit dñs exercitū. Ad idē lex antiqua r sacerdotū sunt inuicē iuncta sed sacerdotū Aaron a dō institutū / erat mutādū p sacerdotū chri / ergo r lex etiā erat mutanda p leges chri minor / pbat per ps. cix. Furauit dñs r nō penit. eū / tu es sacer. in eter. fm ordi. mel. Nota fm ordinē melchisedech. non dicit fm ordinē Aaron mutādū ē erat sacerdotū Aaron / in sacerdotū chri / qd est fm ordinē melchisedech. q sequent r lex mutanda erat / hac rōne assignat Apłus. Heb. vii. vbi dicit Translato em sacerdotio necesse est / r leg. trālatio fiat. vide ibi de Harius. Et sic p r tertia ratio. ¶ Quarta rō / q sunt terminata p adimplerōne. Pone exemplū in instrumēto in q p r tē pmissio alicui debiti soluedi tali tpe certo v l incerto / certū est q soluto debito adimplet pmissio r cassat instrumētū. Sic in pposito in lege veteri pmittebat messias ventur / p quez lex noua ferēda erat / vt habet sup prima pte. r p hac firmādo r credendo / instituit de / in veteri testamēto legē pphias / r figurar. Adueniēte ē chri r lege noua / itā implera est pmissio legis veteris / r pphaz. ¶ In Mar. v. Non veni soluere / sed adimplere. Adimplera ē pmissio restat / vt cassetur instrumētū pmissionis qd erat veteri testamētū. Chri / ergo fuit finis legis. Ro. x. Finis em legis chris est / ad iustitiā omi credēti / r ipam legē seruauit / vt ipaz impleret r terminaret / r sequēter p chri stuz liberati sum / a seruitute legis. Unde Gal. iij. Et vbi venit ple. tē. misit de / filiū suū fac. ex mul. factū sub lege / vt eos q sub lege erāt redimeret. Sic r mori voluit / vt a morte nos redimeret / sic notat sup finone. primo pte. j. in iij. rōne. Et p hoc respondet ad primā rōnez sup formatā in principio finonis / q arguebat / q nos tenebatur suare legalia et / eo q chris seruauit illa. Erat ergo p aduentū chri r mortem

et / lex antiqua mutāda in legē nouā / et testamētū veteris mutādū in testamētū nouū / r cultus ceremonialis mutādus in cultus spiritualē. Et hoc inuuit ipse chris / stus. Jo. iij. Quādo loquēs cum samaritana dixit. Venit hora / qñ neq in monte hoc / neq in hierosolymis adorabitis patres. Sed veri adoratores adorabunt patē in spū r veritate. In quib / vbi dñs inuuit / q cult / ceremonialis qui erat olim veteri minar / in lege erat in spūalem cōmutandus. Sicut nota. Tho. j. q. cxiij. art. iij. ad tertiū. Hoc etiā vult apłus / quādo affmilauit legē pedagogo di. Itaqz lex pedagogus noster fuit in chri / vt ex fide iustitiamus sub pedagogo. Gal. iij. Et sic p r tertia ratio. Restat modo respondere ad illud qd in p r tarius opponēbat / viz q Petrus r Paulus seruauerūt legalia. De quo dicit Tho. j. q. cxiij. ar. iij. ad pmā r scdm.

De lege grē. viz de lege euangelica. Sermo. vii.

Sic currite vt
rē. ¶ Iste de lege nature / r de lege scripture restat modo videre de lege gratie / que dicit lex noua / seu angelica q incepit a chri. Prima em durauit vsq ad Moysen. Secda a Moysē vsq ad chri / tū. Tertia a chri / vsq in sempiternū / ideo dicit testamētū nouū r eterū. Pro hui / declaratione est notandū / q vera conclusio est in theologia / q lex noua siue euangelica est principalit / r iudica / sed secda ratio est lex scripta / vt ponit Tho. j. q. cxiij. ar. j. Lex aut in dicitur est lex spūsancti q nō scribit in chartis / mēbz / nec bombicinis / nec in tabulis lapideis / sicut olim fuerat lex scripture / sed in corde hominis scribitur. non quidem naturalit / quia hoc est lex nature / de qua Rom. ij. Lum em genit / que legem non habent naturalit / r que legis sunt factum ipi sunt sibi lex / qui o. opus. l. scrip. in cordib. suis. sed scribitur sup naturalit / a spūsancto / que dicitur lex vite quasi regula que daz dirigens hominē ad vitam / de qua lege dicit apłolus